

Vidurio ir Rytų Europos šalys Europos Sąjungoje ir šalia jos: ar bus išvengta naujo padalijimo?

Dangis Gudelis

*Mykolo Romerio universitetas
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius*

Šių metų gegužės 13–15 d. Vilniuje, viešbutyje „Ravel Lietuva“, vyko 12-oji metinė NISPAcee (*Network of Institutes and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe* – Viešojo administravimo institutų ir mokyklų Vidurio ir Rytų Europoje tinklo) konferencija „Vidurio ir Rytų Europos šalys Europos Sąjungoje ir šalia jos: ar bus išvengta naujo padalijimo?“. Konferencijos dalyviai ir pranešėjai buvo viešojo administravimo mokslininkai ir praktikai iš Rytų ir Vidurio Europos šalių, taip pat iš senųjų Europos Sąjungos šalių, Jungtinių Valstijų ir Kanados.

Konferencija prasidėjo plenarine sesija. Konferencijos dalyvius sveikino ir pranešimus skaitė NISPAcee prezidentė Barbara Kudricka, Viešojo administravimo lavinimo asociacijos prezidentas Eugenijus Chlivickas, SIGMA/OECD prezidentas Bobas Bonwittas, Europos komisijos atstovas Louisas Hersomas, Vyriausybės kanclerio pavaduotojas Europos Sąjungos reikalams Petras Auštrevičius, Serbijos Vyriausybės atstovas Mihailo Crnobrnja.

Alenos Brunowskos apdovanojimas už indėlį plėtojant viešojo administravimo mokslą, kuriuo tradiciškai kasmet pagerbiamas vienos iš NISPAcee organizacijos įkūrėjų atminimas, šiemet buvo įteiktas čekų profesorius Martinui Potučekui iš Prahos Karolio universiteto. Profesorius Potučekas savo paskaitoje apdovanojimo įteikimo proga įvertino šiuolaikinio pasaulio pokyčius. Pasak jo, žmonija dar neišmoko racionaliai tvarkyti savo reikalų, nagrinėjo blogo valdymo priežastis. Įvertinęs viešosios politikos būklę Vidurio ir Rytų Europos regione profesorius išdėstė savo požiūrį, kaip viešoji politika, kaip mokslinė disciplina ir kaip visuomeninė praktika, gali tapti įrankiu šiuolaikiniam pasauliui išskylančioms problemoms spręsti ir gero valdymo principams įgyvendinti.

Antrąją pirmosios konferencijos dienos pusę vyko bendrieji posėdžiai. Jose buvo paskelbta apie naujos nuolat veikiančios Valdymo etikos darbo

grupės, kurioje bus keičiamasi idėjomis, kaip užtikrinti valstybės tarnybų skaidrumą, atskaitomybę ir profesionalumą, įsteigimą, buvo svarstomi viešojo administravimo programų akreditavimo Europos Sąjungoje (ES) klausimai. Veiklos perspektyvos buvo aptartos Viešojo administravimo mokymo centrų ir institutų forumo, įsteigto siekiant plėtoti bendradarbiavimą tarp viešojo administravimo mokymo institucijų, ir Jaunų profesionalų forumo, kuriuo siekiama platesnio bendradarbiavimo, keitimosi žiniomis tarp karjerą pradedančių viešojo administravimo tyrinėtojų ir dėstytojų, susibūrimuose. Antrąją konferencijos dieną bendrųjų posėdžių metu buvo pristatytas bendras NISPAcee ir NASPAA (*National Association of Schools of Public Affairs and Administration* – Nacionalinės viešųjų reikalų ir administravimo asociacijos Jungtinėse Valstijose) valdymo tobulinimo projektas, paskelbta apie Viešosios politikos ir vadybos mokymo vaidmens Vidurio ir Rytų Europoje darbo grupės įsteigimą, aptarti šios darbo grupės planai.

Visas tris konferencijos dienas vyko darbo sesijų ir septynių nuolat veikiančių darbo grupių posėdžiai. Pagrindinė konferencijos tema, atitinkanti šios konferencijos pavadinimą, buvo nagrinėjama trijose darbo sesijose. Naujos ES narės iki šiol daugiau sprendė pasirengimo narystei ir atitikties ES kriterijams problemas, šiose šalyse buvo nepakankamai rūpinamasi narystės įtvirtinimu. ES naujokėms išskylančios problemos ir uždaviniai būtent ir buvo svarstyti pirmoje sesijoje. Antroje sesijoje daugiausia dėmesio buvo skiriama toms šalims, kurios liko už išsiplėtusios ES sienų. Buvo bandoma atsakyti į klausimus dėl tolesnės ES plėtros, šių šalių raidos rizikos bei galimybių naujomis sąlygomis. Trečia sesija buvo skirta bendroms valdymo ir viešosios politikos problemoms, kurios išskyla Vidurio ir Rytų Europos šalyse, įvertinti.

Darbo grupės politikų ir administratorių ryšiams tirti šioje konferencijoje „Sprendimų ir diskursų arenų įvairovė skirtingais politikos formavimo proceso lygiais ir etapais“. Pranešimuose buvo nagrinėjami valdžios ir pilietinės visuomenės sąveikos politikos formavimo procese kanalai ir stiliai, suinteresuotų jėgų poveikis politikos formavimo procesui. Remiantis skirtingų šalių pavyzdžiais buvo nagrinėjami valdžios ir piliečių ryšiai specifiniuose viešosios politikos sektoriuose – aplinkosaugos, žemės ūkio ir telekomunikacijų. Taip pat buvo diskutuojama, kaip valdžios ir piliečių sąveikos problematika atsispindi centrinės ir vietinės valdžių santykiuose.

Kita nuolatinė darbo grupė, nagrinėjanti viešojo sektoriaus kokybės problematiką, šioje konferencijoje gvildeno temą „Viešojo sektoriaus kokybė formuojant politiką: politikos analizės, tyrimų, ekspertizų ir konsultavimosi su piliečiais, priimant sprendimus ir juos įgyvendinant, kokybė“. Pranešimuose buvo nagrinėjami individualūs atvejai, pristatyti lyginamieji empiriniai tyrimai, kaip galėtų būti tobulinama viešosios politikos formavimo kokybė Vakarų demokratijose ir Vidurio bei Rytų Europos šalyse. Buvo siekiama nustatyti kliūtis efektyviai formuoti politiką, veiksnius ir sąlygas, padedančias arba trukdančias įgyvendinti politiką.

Darbo grupė, gvildendama strateginio vadovavimo centrinės valdžios problemas, kėlė tikslą ištirti institucines strateginio vadovavimo centrinės valdžios institucijose sąlygas. Šioje konferencijoje darbo grupės tema buvo centrinės valdžios strateginių gebėjimų plėtra ir pagrindinių vykdomųjų institucijų poveikis politikos formavimui. Pranešimuose buvo pristatyta atskirų Vidurio ir Europos šalių strateginio planavimo patirtis centrinės valdžios institucijose, nagrinėjamos valdžios institucijų pasirengimo narystei ES problemos.

Temai „Įvairovė ir viešosios paslaugos: naujų įvairovės valdymo standartų diegimas besikeičiančioje Europoje“ daugiausia dėmesio skyrė darbo grupė daugiataučių bendruomenių demokratiniam valdymui tirti. Darbo grupės posėdžių metu skaitytuose pranešimuose aptarti instituciniai įvairovės politikos formavimo, administravimo ir vertinimo mechanizmai, socialinės politikos veiklos rezultatų vertinimo specifinės strategijos, nagrinėtos čigonų bendruomenės, viešųjų pareigūnų parengimo dirbti su skirtingomis bendruomenėmis problemos.

Viešųjų finansų ir apskaitos problematiką nagrinėjusi darbo grupė daugiausia dėmesio skyrė vietos valdžios sugebėjimams ir patirčiai administruojant nemokestines pajamas, tokias kaip varto-

tojų mokesčiai ir rinkliavos, įvertinti. Pranešimuose buvo nagrinėjama atskirų šalių patirtis, apžvelgiama teisinė bazė ir praktika nustatant, surenkant ir paskirstant nemokestines pajamas.

Elektroninės valdžios darbo grupės tema buvo „Žinių vadyba ir informacinės technologijos viešojoje politikoje“. Pranešimuose aptartos nacionalinės ir pasaulinės tendencijos naudojant žinių vadybą ir informacines technologijas politikai formuoti, pristatyta skirtingų Vidurio ir Rytų Europos šalių patirtis šioje srityje. Kaip pavyzdžius galima paminėti pranešimus apie elektroninės valdžios diegimą Čekijos Respublikos mokesčių administravimo srityje, apie Geografinių informacijos sistemų panaudojimą Lenkijos savivaldybėse, apie žinių vadybos strategijas viešojo ir privataus sektorių partnerystės kontekste, apie nuotolinio mokymo būdo naudojimą Ukrainos valstybės tarnautojų mokymo institucijose.

Darbo grupė, sukurta valstybės tarnautojų mokymo sistemos gebėjimų ugdymo pagal ES reikalavimus problemoms nagrinėti, kėlė tikslą tirti ir nustatyti naujus požiūrius į valstybės tarnautojų mokymo sistemų gebėjimų ugdymą pagal ES reikalavimus. Šioje darbo grupėje pristatytuose pranešimuose buvo apžvelgta valstybės tarnautojų mokymo būklė Vidurio ir Rytų Europos šalyse, nagrinėjamos valstybės tarnautojų mokymo organizavimo alternatyvos, valstybės tarnautojų mokymo programų suderinimo su ES reikalavimais aspektai.

Pirmą kartą Lietuvoje organizuota NISPACEE konferencija suteikė puikią progą aktyviai dalyvauti ir Lietuvos viešojo administravimo mokslininkams bei praktikams. Lietuvos atstovai skaitė pranešimus konferencijos sesijose ir darbo grupėse, turėjo galimybių užmegzti ryšius su iškiliais viešojo administravimo srities specialistais, tokiais kaip Guy Petersas, Williamas Dunnas, Wolfgangas Drechleris, keistis patirtimi su kolegomis iš kitų šalių. Pažymėtini ir Viešojo administravimo lavinimo asociacijos nuopelnai organizuojant šią konferenciją.

Dangis Gudelis – Mykolo Romerio universiteto Valstybinio valdymo fakulteto Viešojo administravimo katedros doktorantas

Telefonas (+370 5) 2714620

Elektroninis paštas dgudel@ltu.lt

Straipsnis įteiktas 2004 m. liepos mėn.; parengtas spausdinti 2004 m. lapkričio mėn.